

รายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

ชื่อเรื่อง เรื่อง สังคมโบราณสู่การปฏิวัติวัฒนธรรม : ค่านิยมจากวรรณกรรม
เรื่องบ้านแตก

ชื่อผู้วิจัย นางสาวเพ็ญไพฑูรย์ เกริกพิทยา รหัสนักศึกษา 05520 568

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชুমสาย สุวรรณชมภู

ปีการศึกษา 2555

คำสำคัญ ค่านิยม บ้านแตก เฟิร์ล เอส บัค

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของชาวจีนจากวรรณกรรมเรื่องบ้านแตกของ เฟิร์ล เอส บัค แปลโดยสันตสิริ ใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณกรรม ผลการศึกษาพบว่า ผู้เขียนได้นำเสนอค่านิยมของคนจีนที่เปลี่ยนแปลงจากสังคมสมัยเก่าสู่สังคมสมัยใหม่หรือช่วงหลังการปฏิวัติวัฒนธรรมผ่านทัศนคติและมุมมองของตัวละครเอก กล่าวคือ ค่านิยมของชาวจีนในสองช่วง คือ ค่านิยมของชาวจีนก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรม ได้แก่ ลูกชายสำคัญกว่าลูกสาว บุตรเป็นของพ่อแม่ การนับถืออาวุโส การเรียกชื่อสกุล การปลูกฝังจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในชาติตนเอง ค่านิยมของชาวจีนหลังการปฏิวัติวัฒนธรรม ได้แก่ เกิดความเท่าเทียมของชายและหญิง การยกเลิกการรัดเท้า ผู้หญิงมีสิทธิในการเลือกคู่ครองและการปฏิบัติตนของชายและหญิงที่เปลี่ยนไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของประเทศจีนที่ต้องมีพัฒนาการเพื่อก้าวให้ทันโลกภายนอก

สังคัมโบราณสู่การปฏิวัติวัฒนธรรม : ค่านิยมจากวรรณกรรมเรื่อง

บ้านแตก

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

วรรณกรรมเรื่องบ้านแตกเป็นวรรณกรรมเล่มที่สามในวรรณกรรมชุด บ้านตึกดิน เรื่องแรกคือ ทรัพย์ในดิน เรื่องที่สองคือสายโลหิตและเรื่องที่สามคือบ้านแตก ซึ่งเป็นเรื่องราวของบุคคลถึงสามชั่วอายุคนของครอบครัวชาวนาชาวจีน คือ รุ่งปู้ รุ่งลูกและรุ่งหลาน ที่ต้องต่อสู้กับชีวิตจากชาวนาที่ยากจน เป็นเศรษฐกิจที่ร้ายจากการทำเกษตรกรรมและมีความเชื่อว่า ผีนาคือทรัพย์สินที่มีค่ามากที่สุด วรรณกรรมเรื่อง ทรัพย์ในดิน ซึ่งเป็นเล่มแรกของวรรณกรรมชุด บ้านตึกดิน ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยได้รับการตีพิมพ์ ในประเทศอังกฤษถึง ๓๐ ครั้ง และได้แปลเป็นภาษาอื่น ๆ อีกกว่า ๓๐ จากการประสบความสำเร็จดังกล่าวนี้ทำให้เกิดวรรณกรรมเรื่องที่สองและสามขึ้น คือ เรื่องสายโลหิต และเรื่องบ้านแตก วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นจุดจบของเรื่องราวของครอบครัวตระกูลหวาง โดยมีตัวละครเอกของเรื่องคือ หวางหยวน ที่มี การดำเนินชีวิตที่ต่างกับบรรพบุรุษได้เคยทำไว้ คือจากที่ทำการเกษตรก็เปลี่ยนเป็นอาชีพทหาร เรื่องราวในวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ ที่ประเทศจีนมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นช่วงที่ประเทศจีนเปลี่ยนแปลงการปกครองและมีการติดต่อกับต่างชาติมากขึ้น ทำให้ได้รับวัฒนธรรมที่เจริญของตะวันตกมากมาย

ผู้วิจัยมีความสนใจวรรณกรรมเรื่องนี้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมแปลจีน เรื่อง บ้านแตก ฉบับภาษาไทย เขียนโดย เฟิร์ล เอส. บัค แปลโดย สันตสิริ สำนักพิมพ์ ดอกหญ้า พิมพ์ครั้งที่ ๓ พุทธศักราช ๒๕๔๔ เพื่อศึกษาค่านิยมที่ได้จากวรรณกรรมเรื่องบ้านแตก โดยแบ่งการศึกษา ออกเป็นสองช่วง คือ ก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรมและหลังการปฏิวัติวัฒนธรรม การศึกษานี้จะแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมจีนจากสังคมสมัยเก่าสู่สังคมสมัยใหม่

เฟิร์ล เอส บัค ซึ่งผู้เขียนเรื่องนี้ได้รับรางวัลที่เกี่ยวกับงานวรรณกรรมคือ ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ ในปี คริสตศักราช ๑๙๓๒ และต่อมาในปีคริสตศักราช ๑๙๓๘ เธอก็ได้รับรางวัล โนเบล สาขา วรรณกรรม ซึ่งทั้งสองรางวัลนี้เป็นรางวัลที่ทรงเกียรติยิ่งสำหรับนักเขียน

วรรณกรรมเรื่องบ้านแตก เป็นบทสรุปของเรื่องราวตระกูลหวาง ที่ได้ดำเนินมาถึงจุดจบของตระกูล คือ รุ่นที่หนึ่ง คือ เรื่องทรัพย์ในดินซึ่งเป็นเรื่องราวของหวางหลุง ชาวนามีชีวิตที่ลำบาก แต่เขาสามารถพลิกชีวิตจากชาวนามีที่ยากจนมาเป็นเศรษฐีที่ดินด้วยการทำการเกษตรและนำเงินที่มีไปซื้อที่ดินและใช้ที่ดินนั้นทำการเกษตรเพื่อที่จะได้ผลผลิตและเปลี่ยนมาเป็นเงิน โดยเชื่อว่าผืนนาคือทรัพย์สินที่มีค่า รุ่นที่สอง ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง สายโลหิต คือรุ่นของ เสือหวางซึ่งเป็นลูกชายของหวางหลุง เมื่อหวางหลุงเสียชีวิตก็ได้มีการแบ่งที่ดิน ไปขายเพื่อเป็นสมบัติของลูกแต่ละคนและผู้ดูแลทรัพย์สินคือลูกชายคนที่สองของหวางหลุง แต่เสือกหวางบุตรชายคนที่สามของหวางหลุงไม่ยอมได้เงินเพื่อที่จะนำไปทำการเกษตรเช่นบิดาของเขา แต่เขาอยากนำเงินนั้นไปสร้างกองทัพ เพื่อความเป็นใหญ่และเพราะในขณะนั้นประเทศจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการปกครอง จึงทำให้มีแต่ทหารที่สู้รบกันเพื่อแย่งที่ดิน เสือกหวางจึงคิดว่าการเป็นทหารสามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้และเขามีอุดมการณ์ว่าจะเป็นที่พึ่งที่ไม่เอาเปรียบชาวบ้าน เมื่อเสือกหวางซราลงเขาก็มีความหวังว่าจะให้ลูกชาย คือ หวางหยวน ซึ่งเป็นสายโลหิตเดียวกับเขาเป็นผู้ดูแลกองทัพต่อไป รุ่นสุดท้ายคือ หวางหยวนซึ่งลูกชายของเสือกหวาง ด้วยความตั้งใจของเสือกหวางที่ต้องการให้บุตรชายเป็นผู้ดูแลกองทัพต่อจากตนจึงได้ส่งหวางหยวนไปเรียนที่โรงเรียนทหาร แต่เมื่อหวางหยวนกลับมาทำให้เสือกหวางเสียใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากหวางหยวนได้เลือกเส้นทางชีวิตที่แตกต่างไปจากบิดา คือ การเข้าร่วมกับขบวนการปฏิวัติ การเข้าร่วมขบวนการนี้ได้เปลี่ยนชีวิตของหวางหยวนอย่างสิ้นเชิง เมื่อประเทศจีนเกิดการกวาดล้างขบวนการปฏิวัติ ทำให้หยวนต้องหลบหนีไปต่างประเทศ และทำให้หยวนได้เปิดโลกทัศน์ทางมุมมองและความคิดที่กว้างขึ้น ได้เห็นอารยธรรมที่เจริญกว่าประเทศของตน ในขณะที่ความคิดของหยวนเปิดกว้างมากขึ้นประเทศจีนก็เปิดกว้างมากขึ้น เช่นเดียวกัน เนื่องจากประเทศจีนได้เปิดรับวัฒนธรรมและค่านิยมใหม่ๆของตะวันตกเข้ามา มีการปรับเปลี่ยนประเพณีและค่านิยมบางอย่างที่คนจีนในขณะนั้นมองว่าล้าสมัยออกไป เช่น การยกเลิกการรัดเท้าและสิทธิสตรีที่มีมากขึ้น เมื่อหวางหยวนกลับมาที่ประเทศจีนอีกครั้งหนึ่ง เขาก็พบว่าประเทศของเขาไม่ใช่ประเทศที่เขาเคยรู้จักอีกต่อไป ดังนั้นวรรณกรรมเรื่องบ้านแตก จึงสามารถอธิบายถึงจุดเปลี่ยนของสังคมจีนจากสังคมสมัยเก่าไปสู่สังคมสมัยใหม่ได้อย่างชัดเจน

ผลการศึกษา

ผลศึกษาค่านิยม* ที่ปรากฏในวรรณกรรมแปลจีนเรื่องบ้านแตกมีดังนี้

ก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรม

ก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรมนั้น ชาวจีนยังมีความเชื่อแบบโบราณอยู่ มีการยึดติดกับสิ่งที่บรรพบุรุษได้กระทำมาและเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด นอกจากนี้ลัทธิขงจื้อก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนยังคงความเชื่อเหล่านั้นอยู่ เนื่องจากชาวจีนนั้นไม่มีศาสนาที่ชัดเจนทำให้ประชาชนต้องหาที่พึ่งและลัทธิขงจื้อนี้ก็เป็นตัวเลือกที่สำคัญของชาวจีน นอกจากนี้ขงจื้อยังกำหนดรูปแบบการปกครองและพฤติกรรมประจำวันของคนจีนอีกด้วยค่านิยมของชาวจีนในช่วงก่อนการปฏิวัติมีดังนี้

๑. ลูกชายสำคัญกว่าลูกสาว

ชาวจีนเชื่อว่าหากว่าบ้านใดที่ให้กำเนิดลูกชาย ก็จะต้องนำไปข้อมสืแดงและนำไปแจกจ่ายเพื่อนบ้าน เพื่อประกาศให้คนอื่นทราบและเพื่อความเป็นสิริมงคล เพราะการมีบุตรชายของคนจีนถือเป็นเรื่องน่ายินดีเพราะหมายความว่าตระกูลนั้นมีผู้สืบสกุลแล้ว ดังเช่นข้อความต่อไปนี้

“วันหยุดของเขาผ่านไปทีละวันสองวันด้วยประการดังนี้และไม่มีวันใดเลยที่จะได้พบกับเม-ลิ่งเกินสิบนาทีก่อนหรือชั่วสิบนาทีก่อนและถึงแม้จะได้พบลำพังสองต่อสองก็ไม่มีโอกาสได้พูดคุยกัน เพราะหล่นกับแม่กุสีกุจจอเรื่องเด็กที่เกิดใหม่กันอย่างเต็มที่เพราะเป็นเด็กผู้ชายซึ่งแม่เคยอยากจะได้เมื่อครั้งหนึ่งนานมาแล้วถึงแม้ว่าแกจะคุ้นเคยอยู่กับแบบสมัยใหม่ แกก็ไม่ยอมทิ้งประเพณีโบราณกล่าวคือ เอาไขข้อมสืแดง แล้วซื้ออาหารที่ทำด้วยเงินเตรียมไว้สำหรับงานเมื่อเด็กอายุครบหนึ่งเดือนทุกๆที่เวลายังอีกนานและกิจการทุกอย่างแกเป็นต้อง

* ค่านิยมคือ แนวความคิด ความเชื่อ ที่บุคคลในสังคมหรือคนส่วนมากยึดถือเป็นสิ่งที่บุคคลพอใจหรือเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าพอแก่การกระทำในช่วงเวลาหนึ่ง (เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ ๒๕๔๕ : ๒๐)

ปรึกษาหารือกับเม-ลิ่ง จนเกือบจะกล่าวได้ว่าแก่ลี้มไปว่าอายหลานเป็นมารดา
ของเด็ก”

(บ้านแตก

๒๕๔๔ : ๔๔)

ชาวจีนได้ตั้งความหวังกับลูกผู้ชายไว้สูงมาก เพราะหวังว่าจะให้เป็นผู้สืบตระกูล โดยพ่อแม่
จะต้องเป็นผู้เตรียมสะใภ้ไว้ให้และเชื่อว่าผู้หญิงคนนั้นจะต้องเป็นคนที่ดีที่สุด ดังประโยคที่เสื่อหวาง
พูดกับหวางหยวนเมื่อหวางหยวนกลับมาจาก โรงเรียนทหาร ว่าตนอยากมีหลานและฝากความหวังไว้
กับลูกชายให้เป็นผู้สืบสกุลและตนก็จะเลือกสะใภ้ที่ดีที่สุดให้ ดังข้อความต่อไปนี้

“ฝ่ายเสื่อหวางไม่คำนึงถึงว่าบุตรชายกำลัง โกรธหรือหาไม่แต่ในที่สุดก็กล่าวถึง
เรื่องที่ต้องพูด “ลูกเป็นลูกคนเดียวของพ่อ พ่อจะมีความหวังอะไรเล่า
นอกจากตัวลูกคนเดียวเท่านั้น? แม่ของลูกก็เคยกล่าวคำที่ประทับใจพ่อไว้ครั้ง
หนึ่ง เขามาหาพ่อและพูดกับพ่อว่า ‘ถ้าหากว่าลูกของเราแต่งงานแล้วเราจะได้
หลานชายมาจากไหน?’ พ่อจึงตอบเขาไปว่า ‘ก็ไปหาผู้หญิงที่คู่ควรกับลูกเรามาซิ
เลือกคนที่มียุทธศาสตร์ ไม่มีท่าทางว่าจะเป็นหมัน และไปรับลูกชายของเรา
มาให้แต่งงานกับผู้หญิงคนนั้น เสร็จแล้วเขาจะได้พาลูกพาเมียไปซ่อนตัวอยู่
ต่างประเทศเสียชั่วคราว จนกว่าสงครามคราวนี้จะสิ้นสุดลง และเราก็จะได้
หลานชายสมประสงค์’”

(บ้านแตก ๒๕๔๔

:

๔๒๖)

ชาวจีนให้ความสำคัญและให้สิทธิกับลูกสาวน้อยมากเพราะมีความคิดว่าผู้หญิงต้องเติบโตมา
เพื่อเป็นของบ้านอื่นเมื่อแต่งงานไปแล้วและไม่มีประโยชน์อันใดที่จะเสียเงินเป็นจำนวนมากเพื่อ
ส่งเสริมลูกสาวในเรื่องต่างๆ ชาวจีนไม่สนับสนุนให้ลูกสาวมีการศึกษาสูงๆ และยั้งตั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ
ขึ้นมาเพื่อเป็นการกำหนดการกระทำของผู้หญิงอีกด้วยเนื่องจากชาวจีนคิดว่าถ้าหากปล่อยให้ผู้หญิงมี
สังคม มีการศึกษาแล้วจะไม่เชื่อฟังผู้ชายอีกต่อไป ดังตัวอย่างตอนหนึ่งในวันรวมญาติครอบครัวของ
หวางหยวน มีการพูดกันถึงเรื่องที่จะให้หวางหยวนไปศึกษาต่อต่างประเทศและพี่สาวของหวางหยวน
ได้กล่าวขึ้นด้วยความน้อยใจที่บิดาของตนไม่สนับสนุนให้เรียนหนังสือดังเช่นประโยคต่อไปนี้

“...และเมื่อได้ยินว่าหยวนจะไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ ก็พูดขึ้นอย่างอิจฉาดา ร้อนว่า “ແມ່ ຈົນອາດກໍ່ໄປເຮັດບ້ານຈິງແຕ່ຄູ່ພໍ່ ໄດ້ບໍ່ຍອມໃຫ້ເງິນ” ພູດເຢິງເທົ່ານີ້ກໍ່ ນຶ່ງເງິນໄປຄ້າຍກັບກໍ່ຄັງໃຫ້ຄວາມຄິດ”

(ບ້ານແຕກ ໒໕໔໔

: ໑໑-

໑໒)

นอกจากนี้ผู้หญิงยังต้องอยู่ในสถานะที่ต่ำกว่าผู้ชาย คือ ผู้หญิงเงินต้องไม่มีความกล้าแสดงออก และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ชายและต้องปฏิบัติตามอย่างสงบเสงี่ยมถ้าหากผู้หญิงไม่ทำเช่นนั้นก็จะถูกมองว่าเป็นคนชั้นต่ำ ดังประโยคต่อไปนี้ที่หยวนรู้สึกผิดหวังกับความรัก เนื่องจาก เม-ลิ่ง ผู้หญิงที่เขารักปฏิเสธที่จะแต่งงานกับเขา ทำให้หยวนหยวนคิดว่าเมื่อธรรมเนียมแบบตะวันตกเข้ามาทำให้ผู้หญิงมีความคิดที่เป็นของตัวเองมากขึ้น สามารถปฏิเสธในสิ่งที่ตนไม่ต้องการได้ผู้หญิงที่มีความคิดเป็นแบบสมัยใหม่นี้ให้ความสำคัญกับการศึกษาและหน้าที่การงานมากกว่าที่จะคิดถึงเรื่องแต่งงาน หยวนจึงรู้สึกผิดหวังเพราะจากที่ผู้หญิงเคยอยู่ใต้อาณัติมาโดยตลอดมาปฏิเสธเขาทำให้หยวนคิดว่าผู้หญิงที่ทำตัวตามใจตนเองนั้นมีค่าไม่ต่างกับโสเภณี

“วันล่วงไป หยวนท่องเที่ยวไปทุกหนทุกแห่งในเมือง ยิ่งคิดก็ยิ่งเกลียด เกลียดเมืองซึ่งเป็นแดนใหม่ เกลียดหน้าตาของคนแดนใหม่ที่พบตามถนน เกลียดจนกระทั่งเครื่องแต่งกายแบบใหม่ซึ่งเขาเองก็สวมอยู่ ในขณะนี้ตามความรู้สึกของเขาแดนเก่าอย่างน้อยก็มีส่วนคืออยู่ข้อหนึ่ง แล้วหยวนรำพึงในใจว่า “แดนใหม่นี้เองทำให้ผู้หญิงคือคิงฝืนธรรมชาติ และไปใช้ชีวิตอยู่เช่นนางชีและพวกหญิงนครโสเภณี” ”

(บ้านแตก ໒໕໔໔

:

໑໓໖-໑໓໗)

หากผู้หญิงกระทำความผิดก็จะได้รับการลงโทษอย่างร้ายแรงเช่น หากว่าเกิดตั้งครรภ์ก่อนกำหนด ผู้หญิงก็จะถูกลงโทษถึงตาย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสมัยใหม่นั้น หากผู้หญิงตั้งครรภ์ก่อนกำหนด ก็จะไม่ได้รับโทษอย่างร้ายแรงแต่อาจจะถูกคนอื่นตำหนิเท่านั้น ดังเช่นประโยคต่อไปนี้

“แม่ไม่กล้าบอกให้คุณพ่อของลูกทราบดอก หยวน คำที่วิธีแก้ความเจ็บใจของเขามีอยู่ทางเดียวเท่านั้นคือการฆ่าฟันกัน และถึงแม้ว่าเขาจะไม่ทำเช่นนั้น แม่ก็ยังบอกไม่ได้อยู่นั่นเอง การเลี้ยงดูอายุหลานของแม่ลงท้ายด้วย

ความเศร้า นี่แหละผลที่ได้จากการอบรมลูกให้ลูกไปโรงเรียนที่มีความอิสระ เต็มที่ตามแผนใหม่เช่นนี้! ถ้าเช่นนั้น นี่หรือที่เขาเรียกกันว่าสมัยใหม่? ถ้าเป็น สมัยก่อนล่ะก็ต้องลงโทษถึงตายทั้งผู้หญิงผู้ชายเทียวนะ! แต่ในทุกวันนี้เขา ไม่ได้รับโทษรับโทษอย่างใดเลย กลับมาเขาก็ต้องสนุกสนานรื่นเริงกันต่อไป เว้นแต่ว่าอายหลานจะคลอคลุมบุตรเร็วเกินไปหน่อยเท่านั้นเองใครก็คงไม่กล้า นอกจากชูปรับกันลับหลังเท่านั้น เพราะเหตุที่ว่าเด็กที่คลอคลุมมาก่อนกำหนด ในทุกวันนี้มีออกมามากมาย มันเป็นเรื่องของสมัยใหม่” ”

(บ้านแตก ๒๕๔๔

:

๓๒๕)

จากข้อความตัวอย่างข้างต้นนั้น จะเห็นว่าลูกชายในสังคมจีนมีความสำคัญตั้งแต่เกิดจะได้รับการดูแลเป็นอย่างดี แต่หากเป็นผู้หญิงนั้นก็จะถูกเลี้ยงอย่างไม่เอาใจใส่ เพราะพ่อแม่เชื่อว่าอย่างไรเสียก็ต้องแต่งงานออกไปเป็นคนของบ้านอื่น

๒. บุตรเป็นของพ่อแม่

ในสังคมจีนนั้นเชื่อว่าบุตรที่เกิดมานั้นจะต้องเป็นของพ่อแม่ พ่อแม่มีสิทธิ์เหนือบุตรทุกอย่างและบุตรจะต้องยอมรับในอำนาจของพ่อแม่ ไม่สามารถปฏิเสธคำสั่งได้ดังข้อความในตอนนี้ เมื่อบิดาบังคับให้หยวนแต่งงานกับผู้หญิงที่บิดาหามาให้แต่หยวนอยากแต่งงานกับผู้หญิงที่ตนเองเลือกเอง เพราะหยวนคิดว่าในตอนนั้นยังไม่มีผู้หญิงคนใดที่ตรงกับความต้องการของเขา แต่บิดาของเขาพยายามเกลี้ยกล่อมหยวนหลายครั้ง จนเขาคิดที่จะตัดปัญหาดังกล่าว หยวนคิดว่าหากว่าเขายังคือดั่งไม่ทำตามคำสั่งของบิดาที่ให้เขาแต่งงานกับผู้หญิงที่บิดาเลือกให้ บิดาก็ยังจะไม่ล้มเลิกความตั้งใจที่จะบังคับเขา เขาก็คิดว่าหากเขายอมกลับไปแต่งงานแล้วทุกอย่างก็จะจบและเขาก็จะมีชีวิตเป็นของตนเองเสียที่

“ฉันฟังเรื่องนี้มานานแล้ว เป็นความจริงแล้วเท่าที่เพื่อนๆ ของฉัน เขาเล่าให้ฉันฟังว่า เขาถูกบังคับให้แต่งงาน มีหลายคนที่ต้องหนีออกจากบ้านเนื่องด้วยเหตุนี้ ฉันยังนึกภูมิใจอยู่เสมอว่า ฉันเป็นคนเคราะห์ดีที่ไม่ถูกเข้าอย่างเขาเหล่านั้น แต่ในที่สุดคุณพ่อก็เช่นเดียวกับคนอื่นๆ นั้นเอง คนโบราณชอบผูกมัดลูกๆ ไว้ไม่ยอมปล่อย ตั้งแต่เล็กก็บีบบังคับด้วยประการต่างๆ โตขึ้นยังบังคับให้แต่งงานกับผู้หญิงที่เลือกไว้ให้อีก ดีแล้ว ฉันจะไม่ต้องถูกผูกมัดในเรื่องนี้เป็นอันขาด ฉันจะไม่ยอมให้ตัวเองถูกใครผูกมัด ฉันเกลียดคุณพ่อเหลือทนแล้ว”

(บ้านแตก ๒๕๔๔

: ๔๕)

และ

“หยวนบังเกิดความอ่อนแอขึ้นว่า บางทีเขากลับไป และยอมทำตาม ความประสงค์ของบิดาในข้อนี้ข้อเดียวจะดีกว่า เขาจะกลับไปแต่งงานกับหญิง คนที่บิดาเลือกหาไว้ให้ และพักอยู่ที่นั่นสักสองคืน เมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่ใน ฐานะบุตรที่ตามใจบิดาแล้ว เขาก็จะกลับมา และไม่ไปบ้านอีกเลย ต่อจากนั้น ไม่ว่าจะอ้างชนบทรรมนิยมใดๆก็จะนับว่าเขาเป็นผู้กระทำบาปกระทำผิดไม่ได้ ทั้งสิ้นหลังจากปฏิบัติตามคำของบิดาแล้วเขาจะแต่งงานกับใครอีกก็ได้ เมื่อคิด อนุโลมปฏิโลมคังนั้นแล้ว หยวนก็ล้มตัวลงนอนแต่ก็นอนไม่หลับ ความรู้สึก เบิกบานสำราญใจที่ได้รับมาแล้วได้อันตรธานไปสิ้น เมื่อคิดถึงว่าจะต้องมอบ ตัวให้แก่บิดาในฐานะที่เกิดมาเป็นบุตร สุดแล้วแต่บิดาจะช่วงใช้ รู้สึกว่าร่างกาย ของเขาเย็นชาไปหมด ประหนึ่งว่าเขานี้มีฐานะเหมือนสัตว์จำพวกหนึ่งเท่านั้น”

(บ้านแตก ๒๕๔๔ :

๑๓๘)

จากข้อความข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าบุตรที่เกิดมานั้นจะเป็นเพศชายหรือหญิงก็ตาม ต่างก็ต้องเป็นสมบัติของพ่อแม่ พ่อแม่มีสิทธิในตัวลูกทุกอย่าง บุตรชายก็ต้องเชื่อฟังบิดามารดาเรื่อง การเรียนและการประกอบอาชีพ ส่วนบุตรสาวก็ต้องเชื่อฟังบิดามารดาและทำงานบ้าน และยอม แต่งงานกับบุคคลที่พ่อแม่เป็นคนเลือกให้

๓. การนับถืออาวุโส

คนจีนนั้นให้ความสำคัญเรื่องอาวุโสมาก เช่น บิดาคือผู้ที่มีอำนาจมากที่สุด ทุกคนต้อง เชื่อฟัง

ถ้าหากว่าบิดาเสียชีวิตผู้ที่มีอำนาจมากที่สุดคือ พี่ชายคนโตนั่นเอง ดังในข้อความต่อไปนี้ที่อาของหยวน เกลี่ยกล่อมให้หยวนกลับไปแต่งงานตามประสงค์ของบิดา เพราะเขาเห็นว่าสิ่งที่ลูกทำตามความ ประสงค์ของพ่อแม่เป็นลูกที่ดีที่สุด

“แต่ฉันคิดว่า-คิดว่า-ลูกควรเชื่อฟังพ่อแม่ คำพังเพยก็มีไว้ว่าอย่าง นั้น ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร” แยกแล้วแล้วก็ขี้ม ค่ายกับจะเข้าใจว่าทุกคนจะฟัง พอใจในคำพูดของเขา “ถึงอย่างไรก็ดี- หยวนพ่อหลานชาย ความจริงผู้หญิงก็

เหมือนกันทุกคนนั่นแหละ เมื่อแต่งงานเสร็จสิ้นไปแล้วหลานจะรู้เอง อีกสักสองวันลุงจะเขียนจดหมายไปถึงครูที่โรงเรียน ขอผลการสอบของหลานไปก่อน หลานควรจะทำตามใจคุณพ่อของหลานไปก่อน หลานควรจะทำตามใจคุณพ่อของหลานดีกว่า เพราะเขาเป็นคนคุณเฉียวโมโหร้าย และอีกประการหนึ่งอาจถึงคราวที่เราจะต้องพึ่งพาอาศัยเขาบ้าง--”

(บ้านแตก ๒๕๔๔ :

๑๔๗)

เมื่อคนส่วนมากมีความคิดว่าความต้องการของพ่อแม่เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่มาแล้ว สิ่งเหล่านั้นมัน

ก็จะกลายเป็นกฎหมายที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม ดังเช่นประโยคต่อไปนี้

“พวกเราที่พูดเป็นทารกกันไปได้ ตามกฎหมายหยวนจะต้องแต่งงานในวันที่บิดากำหนด ตามกฎหมายของประเทศนี้เขาจะไม่ได้เป็นอิสระอีกเลย เขาจะไม่ได้เป็นอิสระ! ไม่ว่าจะพูดอะไร จะคิดอะไร หรือจะสนุกสนานอย่างไร เขาก็ไม่ได้เป็นอิสระทั้งนั้น”

(บ้านแตก ๒๕๔๔

:

๑๔๘)

การนับถืออาวุโสนั้นก็ยังเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ทุกคนในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีสุข เพราะทุกคนต่างก็ต้องเชื่อฟังในคำสั่งของหัวหน้าครอบครัวอย่างเด็ดขาด และเมื่อทุกครอบครัวยึดถือตามนั้นแล้วมันก็จะกลายเป็นกฎหมายที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม

๔. การเรียกชื่อ

คนตะวันตกและคนตะวันออกมีความแตกต่างกันในหลายๆด้าน เช่น เรื่องการเรียกชื่อ
ชาวจีน

นิยมเรียกชื่อสกุลขึ้นก่อน เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่วงศ์ตระกูลและเนื่องจากประชากรของประเทศจีนมีจำนวนมาก ดังนั้นชาวจีนจึงนิยมเรียกชื่อสกุลเพื่อเป็นการแบ่งแยกของแต่ละครอบครัวนั่นเอง ดังเช่นข้อความต่อไปนี้

“หยวนต้องอธิบายให้เขาเข้าใจว่า ในประเทศของตนนั้นต้องเรียกชื่อสกุลก่อน ฉะนั้นตามที่ได้ยินผู้ใดเรียกเอาชื่อสกุลไว้ข้างหลัง อย่างที่เรียกเมื่อตะ

กั๊นึ่ จึงรู้สึ่กว่ากลับตรงกับข้ามอย่างแปลกที่สุด ข้อนี้ทำให้เด็กหนุ่มเห็นเป็นเรื่อง
ขบขัน เขาพยายามเรียกชื่อตัวและชื่อของเขาให้กลับกันบ้าง แล้วหัวเราะลั่น”

(บ้านแตก ๒๕๔๔

:

๒๐๕)

แซ่ ของคนจีนนั้นก็เปรียบเสมือน นามสกุล ที่ทุกคนต้องมี เนื่องจากประเทศจีนมี
ประชากรเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการเรียกชื่อสกุลก็เพื่อเป็นการบอกถึงความเป็นพี่เป็นน้อง มีความเกี่ยว
พันกัน ครอบครัวและความเกี่ยวพันกันทางเครือญาติ เช่น คนที่มีแซ่เดียวกันก็คือ พี่น้องกัน

๕. การปลูกฝังจิตสำนึก

การปลูกฝังจิตสำนึกที่กล่าวถึงนี้ คือ การปลูกฝังจิตสำนึกของคนจีนที่ได้รับอิทธิพลมา
จากลัทธิ

ขงจื้อ ในด้านการปฏิบัติตนของชาวจีน ครอบคลุมทั้งเด็ก ผู้ชาย ผู้หญิงและคนชรา

สังคมจีนเป็นสังคมใหญ่ดังนั้นตั้งแต่สมัยโบราณมาคนจีนมีหลักในการควบคุมความ
ประพฤติ

ของตนโดยการปลูกฝังความคิด ทำให้คนไม่กล้าประพฤติตัวออกนอกกลุ่มนอกทาง ดังข้อความต่อไปนี้
เมื่อหยวนได้ไปอยู่ที่ต่างประเทศและได้พบเพื่อนต่างประเทศ และเขาได้เล่าให้หยวนฟังถึงเรื่องประเทศ
ของเขาเอง ทำให้หยวนเปรียบเทียบเรื่องกฎหมายระหว่างตะวันตกกับประเทศของเขา หยวนคิดว่า
ประเทศตะวันตกนั้นต้องมีกฎหมายเอาไว้เป็นตัวควบคุมการกระทำของคนทุกเพศทุกวัย แต่สำหรับ
ประเทศจีนนั้นมีประชากรจำนวนมากกฎหมายจึงไม่สามารถควบคุมได้ทั่วถึง ดังนั้นคนจีนจึงถูกปลูกฝัง
จิตสำนึกเพื่อให้คนอยู่ภายใต้โอวาทของผู้ปกครอง ทำให้สามารถควบคุมคนได้และจะทำให้สังคมสงบ
สุขนั่นเอง

“...ฉะนั้นในประเทศอันอยู่ไกลโพ้นของเขาจึงไม่มีการทรมานทักลึงใจ
กันอย่างไม่อื่น ไม่ยับยั้งในทุกๆอย่างเหมือนอย่างที่นี่ ที่ประเทศของเขานั้น
หญิงชายจะเดินกันอย่างสงบเสงี่ยม ตั้งคนอยู่ในสัมมาปฏิบัติ ความสวยงามนั้น
ออกมาจากความดีของตนเอง เขาไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมาย ที่ต้องเขียนลงเป็น
ลายลักษณ์อักษรเหมือนดังในต่างประเทศ ซึ่งแม้แต่เด็กก็มีกฎหมายคุ้มครอง
ผู้หญิงก็ต้องพึงอยู่ภายใต้ตัวบทกฎหมายในประเทศของเขาหยวนกล่าวอย่าง
เต็มปากเต็มคำ และเขาเองเชื่อมั่นเช่นนั้น ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายเช่นนั้นเลย

ทั้งนี้เขากล่าวว่าเป็นเพราะเด็ก ๆ ย่อมจะไม่มีใครทำร้าย ส่วนผู้หญิงก็ย่อมปลอดภัยและได้รับการยกย่องให้เกียรติอยู่เสมอ”

(บ้านแตก ๒๕๔๔

:

๒๑๒)

ดังนั้นการปลูกฝังจิตสำนึกของคนจีนตามความเชื่อของลัทธิขงจื้อในเรื่องการปฏิบัติตนนั้น เชื่อว่าจะทำให้สังคมเกิดความสงบสุขเพราะทุกคนต่างมีบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และต้องทำให้ดีที่สุดด้วย

๖. ความภาคภูมิใจในชาติตนเอง

คนจีนนับถือบรรพบุรุษและเชื่อว่าชนชาติของตนเป็นชนชาติที่เป็นต้นกำเนิดของทุกชาติบน

โลกนี้และมีวัฒนธรรมที่สูงกว่าชาติอื่นหยวนก็เช่นกัน สาเหตุที่หยวนมีความคิดเช่นนั้น เพราะว่าหยวนยังไม่เคยออกนอกประเทศ ไม่เคยพบสังคมและวัฒนธรรมใหม่ทำให้หยวนคิดว่าวัฒนธรรมตนเองดีที่สุด แต่ต่อมาเมื่อหยวนได้เห็นโลกมากขึ้น รับเอาความเจริญของตะวันตกเข้ามาในความคิด มุมมองของหยวนก็เริ่มเปลี่ยนไปจากที่เคยมองว่าประเทศตนเองนั้นดีที่สุดก็เห็นว่าประเทศของตนนั้นยังมีข้อบกพร่องอยู่ ดังข้อความต่อไปนี้

“...ถึงแม้ว่าที่ดินซึ่งเลี้ยงดูชนชาติผิวขาวนี้ กับที่ดินซึ่งเลี้ยงดูชนชาติของหยวน จะมีลักษณะใกล้เคียงกันสักปานใดก็ตาม หยวนก็ยัง ไม่ลืมนึกว่า มันหาใช่ผืนดินอันบรรพบุรุษของเขาได้ฝังอยู่ไม่ ที่ดินนี้ยังใหม่และยังไม่มากไปด้วยกระดูกแห่งบรรพบุรุษ จึงยังไม่เอิบอาบไปด้วยกลิ่นอายของมนุษยภาพของตนเอง ที่ยังมีได้จับจองยังมีอีกมาก ยังมีภูเขามิป่าไม้ ปกคลุมอีกนับเป็นไมล์ๆ ที่เป็นทุ่งหญ้าอันเป็นอาหารของสัตว์เสี้ยอีกก็มีไม่น้อย ที่เป็นทางซึ่งเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ก็อีกหลายแห่ง แสดงว่าเป็นที่ดินซึ่งมนุษย์ยังไม่ได้อย่างเหยียบเข้าไปปกครองอย่างเป็นกรรมสิทธิ์ มนุษย์ได้เข้าไปยึดครองเอาแต่เฉพาะที่ที่ต้องการเท่านั้น แต่ก็อำนวยผลแก่เขาได้เกินกว่าที่จะนำออกขายได้เสียแล้ว”

(บ้านแตก ๒๕๔๔

: ๑๕๔-๑๕๕)

ในช่วงแรกที่หยวนอพยพไปอยู่ที่ต่างประเทศนั้นชาวตะวันตกต่างก็รังเกียจชาว
ตะวันออก เนื่องจากในเวลานั้นจีนยังไม่เปิดประเทศและชาวตะวันตกยังไม่รู้จักชาวจีน จึงทำให้ชาวจีน
ถูกมองว่าแปลกประหลาด ดังประโยคต่อไปนี้

“ตลอดเวลาหกปีนี้เป็นระยะที่หยวนว่าเหวใจเป็นที่สุดแล้ว
เขาต้องเก็บตัวให้เข้ากับสังคมวันแล้ววันเล่า ภายนอกเขาแสดงอาการ
อ่อนหวานและพูดคุยกับคนทุกคนที่พูดกับเขา แต่ไม่พยายามทักทาย
ปราศรัยใครก่อนเลย ความภาคภูมิใจในประเทศของตน อันเป็นชาติที่
เจริญรุ่งเรืองมาก่อนชาติใดในอัครดงคตประเทศ บัดนี้ได้เริ่มต้นตัว
เต็มที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิดของเขาแล้ว เขาต้องสะกดใจนิ่งเงียบ ทน
การจ้องเขม็งมาทางเขามานานแล้วเพื่อเข้าไปในร้านเพื่อซื้อของ
เล็กๆน้อยๆ ที่จำเป็นหรือเข้าไปตัดผม ยิ่งกว่านั้นยังมีร้านหลายแห่งที่
ปฏิเสธไม่ยอมขายของให้แก่เขา บางร้านก็บอกรีดเอาคือๆ หรือบาง
ร้านก็เพิ่มราคาเป็นสองเท่าตัว และเจ้าของร้านบางคนก็ใช้วิธีพูดซึ่งยัง
ผลไปในการทำงานเดียวกัน “เราไม่คิดต่อขายของกับชาวต่างประเทศ
ที่นี่” หยวนต้องระงับใจไม่กล่าวตอบแต่ประการใด ไม่ว่าจะได้ฟัง
คำพูดที่หยาบคายหรืออ่อนโยน”

(บ้านแตก ๒๕๕๔ : ๒๐๓)

ดังตัวอย่างข้างต้นนั้นจะพบว่า ตัวละครเอกของเรื่องหรือ หวางหยวนยังไม่ได้รับรู้เรื่องราวของ
โลกภายนอก ทำให้เกิดความคิดว่า ประเทศของตนเป็นต้นกำเนิดของทุกประเทศและทุกอารยธรรมที่มี
อยู่บนโลก แต่เมื่อหวางหยวนได้มีโอกาสไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศก็ทำให้เขาพบว่าบนโลกนี้ยังมีสังคม
และอารยธรรมอื่นๆอีกมากที่มีความเจริญเช่นเดียวกันกับประเทศจีน

หลังการปฏิวัติวัฒนธรรม

ประเทศจีนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจนเมื่อปลายคริสต์ศักราช ๑๕
ประมาณปีคริสต์ศักราช ๑๕๑๒ ที่ราชวงศ์สุดท้ายของจีนสละราชบัลลังก์และสาธารณรัฐใหม่ได้รับการ
สถาปนาประเทศจีนหลังการปฏิวัติวัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งบ้านเมืองและสังคมที่
มีความเจริญมากขึ้นรวมทั้งค่านิยมและความคิดของคนก็เปลี่ยนไปด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วน

แต่ส่งผลให้ประเทศจีนมีการพัฒนาในทุกๆด้าน ไม่ถูกมองว่าเป็นประเทศที่ล้าหลังอีกต่อไป ค่านิยมของคนจีนที่มีการเปลี่ยนแปลงหลังการปฏิวัติวัฒนธรรมมีดังนี้

๑. ความเท่าเทียมของชายและหญิง

ความเท่าเทียมคือการที่ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันในทุกด้าน เช่น สถานะในสังคม ครอบครัว การทำงาน การศึกษา ดังเช่นประเทศทางตะวันตกที่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันแต่ในสังคมจีนไม่ได้เป็นเช่นนั้น เนื่องจากตามความเชื่อตามลัทธิขงจื้อ เชื่อว่าผู้หญิงเป็นสถานะที่ต่ำที่สุดในครอบครัว ผู้หญิงจึงต้องเชื่อฟังผู้ชายอยู่เสมอ ผู้ชายมีสิทธิในการปกครอง สามารถออกไปทำงานนอกบ้านได้ แต่ผู้หญิงนั้นจะถูกจำกัดแค่การจัดการภายในบ้าน ไม่มีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น ไม่มีโอกาสได้ออกไปทำงานนอกบ้าน เนื่องจากได้รับการศึกษาน้อย ไม่มีความรู้เพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้ประกอบอาชีพอื่นได้ (ณปรัชญ์ บุญวาศา ๒๕๕๒ : ๘๓-๑๐๕) ต่อมาเมื่อปลายศตวรรษที่๑๕ ประเทศจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การปฏิวัติวัฒนธรรม ซึ่งในขณะนั้นประเทศจีนได้รับอารยธรรมที่เจริญกว่าของประเทศตะวันตก ทั้งจากการติดต่อกับชาย และจากการที่ชาวจีนในขณะนั้นนิยมส่งลูกหลานไปศึกษาต่อต่างประเทศ เมื่อคนกลุ่มนั้นกลับมาก็นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้นั้นกลับมาพัฒนาบ้านเมืองของตน ดังนั้นนอกจากการพัฒนาของสังคมของประเทศจีนแล้วสิ่งที่ตามมาคือความคิดที่เปลี่ยนไปของคนจีนที่เริ่มให้ความสำคัญกับผู้หญิงมากขึ้น กล่าวคือ ให้ผู้หญิงมีสิทธิทางสังคมมากขึ้น เช่น สามารถศึกษาร่วมกับผู้ชายได้ มีสิทธิในการปฏิเสธการแต่งงาน เป็นต้น ความเท่าเทียมที่ปรากฏในเรื่องต่างๆดังต่อไปนี้

การยกเลิกการรัดเท้า

การรัดเท้าเกิดจากค่านิยมที่ว่า ผู้หญิงที่มีเท้าที่สวยและเล็กนั้น ถือว่าเป็นผู้หญิงที่ดี ดังนั้น พ่อแม่ชาวจีนจึงนิยมที่จะรัดเท้าของลูกผู้หญิงให้เล็กที่สุดและสวยที่สุด เพื่อเหตุผลคือ พ่อแม่จะได้ไม่ต้องมีภาระเลี้ยงดูลูกสาว การรัดเท้านั้นดูเหมือนเป็นการทรมานผู้หญิงเนื่องจากวิธีในการรัดเท้านั้น จะต้องใช้ผ้าแถบยาวรัดนิ้วเท้าทั้งหมด ยกเว้นนิ้วหัวแม่มือโป้งและก่อนที่จะรัดนั้นจะต้องหักนิ้วทั้งสี่นิ้วให้เสียรูปเสียก่อน โดยการพันนิ้วเท้าทั้งสี่นิ้วให้ไปรวมกันกันที่ฝ่าเท้า ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้ชายที่ว่าเมื่อผู้หญิงทำงานหรือเดินไม่สะดวกก็ต้องพึ่งผู้ชาย

ชาวจีนนับถือลัทธิขงจื้อในคำสอนที่ว่าผู้หญิงเป็นเพศสถานะที่ต่ำและไม่มีความเท่าเทียมใดๆ

ในสังคม ทำให้ต้องมีการกำหนดการรัดเท้าขึ้นมาเพื่อไม่ให้ผู้หญิงมีสังคมและเหนือกว่าผู้ชายนั่นเอง และทำให้ผู้หญิงต้องพึ่งผู้ชายตลอดไป แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปมีความเจริญของตะวันตกเข้ามา การรัดเท้าถูกมองว่าเป็นการทารุณผู้หญิง เพราะต้องมัดให้เท้าเหลือขนาดเล็ก แต่เมื่อผู้หญิงเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในสังคม เกิดความเท่าเทียมกันของชายและหญิง การรัดเท้าจึงถูกยกเลิก ดังข้อความต่อไปนี้ที่พวกผู้หญิงแสดงความคิดเห็นที่ตนไม่ต้องถูกรัดเท้าและสามารถที่จะใช้ชีวิตได้ตามปกติ

“ฝ่ายพวกผู้หญิงก็ยื่นเท้าออก และคนหนึ่งพูดด้วยความเบิกบานว่า “คุณลิ ! หากฉันเกิดมาในสมัยคุณแม่ เชนี่ก็ใหม่ว่าคุณจะได้มีโอกาสเดินคล่องแคล่ว เช่นนี้?” ทุกคนหัวเราะกันลั่นเหมือนเด็กที่กำลังสนุกสนานเต็มที่ แล้วอีกคนหนึ่งก็เสริมขึ้นบ้างว่า “นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของเราทีเดียว ที่พวกเราได้เป็นอิสระนับตั้งแต่สมัยขงจื้อเป็นต้นมา!” ”

(บ้านแตก ๒๕๔๔

:

๒๕๑)

เมื่อมีคนมาถามหยวนเกี่ยวกับเรื่องการรัดเท้า หยวนก็ตอบด้วยความภาคภูมิใจว่า
ประเทศ

ของเขาได้ยกเลิกการรัดเท้าแล้ว นั่นแสดงถึงว่าหยวนและประเทศจีนได้รับการพัฒนาทางด้านความคิด และมุมมองไปพร้อมๆกันนอกจากนี้ยังแสดงถึงการที่ผู้หญิงมีสิทธิมากขึ้นและสิทธิสตรีได้รับการยอมรับมากขึ้น

...“ถ้าเช่นนั้นเขาว่าผู้หญิงต้องถูกรัดเท้าก็ไม่ใช่จริงนะสิ?” หยวนตอบอย่างภาคภูมิใจว่า “นั่นเป็นขนบธรรมเนียมที่เก่าแก่คิดคำบรรพ์มากก็เหมือนขนบธรรมเนียมของพวกเธอที่ว่าผู้หญิงต้องรัดเอวแน่นและมัดนิ้วเท้าที่ล่วงเลยมานานแล้ว จึงไม่ได้พบได้เห็นที่ไหน” ”

(บ้านแตก ๒๕๔๔

:

๒๑๒)

การรัดเท้าในสมัยก่อนนั้นเชื่อว่าเป็นคุณสมบัติของผู้หญิงที่ดีและในขณะเดียวกันก็เป็นการจำกัดสิทธิผู้หญิงอย่างหนึ่ง แต่เมื่อสังคมและวัฒนธรรมเกิดการพัฒนาและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ดังนั้นการรัดเท้าจึงถูกมองว่าเป็นการทารุณผู้หญิงและได้ถูกยกเลิกไปในที่สุด

ผู้หญิงมีสิทธิในการเลือกคู่ครองของตนเอง

ก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรมนั้นเมื่อผู้ใหญ่เห็นสมควรว่าผู้หญิงเหมาะสมกับผู้ชายคนใด ฝ่ายหญิงก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ แต่ต่อมาเมื่อผู้หญิงได้รับการศึกษา ก็สามารถที่จะต่อรองหรือปฏิเสธการแต่งงานได้ ดังเช่นเมื่อหยวนขอให้แม่ไปสู่ขอเม-ลิ่งให้ แต่แม่ของหยวนนั้นบอกว่าจะไม่บังคับ เม-ลิ่ง เป็นอันขาด เนื่องจากแม่ของหยวนเป็นผู้หญิงที่มีความคิดแบบสมัยใหม่ เธอเลี้ยงดูเม-ลิ่งมาตั้งแต่เม-ลิ่งยังเล็ก เม-ลิ่งจึงเปรียบเสมือนลูกแท้ๆของเธอเอง ดังนั้นเธอจะไม่ยอมให้เม-ลิ่ง ต้องมาทุกข์ใจกับเรื่องนี้ เป็นอันขาด เพราะเธอก็ถูกบังคับให้แต่งงานเช่นเดียวกัน

“ได้ขึ้นดั่งนั้นสุภาพตรีข่มน้อยๆ มองดูหยวนด้วยความเวทนา พลัง
ตอบว่า “ถ้าเขารักลูก และถ้าคุณพ่อของลูกไม่ว่าอะไร แม่ก็ไม่ขัด แต่แม่ก็จะ
ไม่บังคับเขา มีอยู่สิ่งเดียวเท่านั้นที่แม่จะไม่ยอมทำตามเป็นอันขาด—คือไม่ยอม
ฝืนใจผู้หญิงให้รักผู้ชาย สมัยนี้พวกผู้หญิงนับว่ามีดีอยู่อย่างหนึ่ง—คือจะไม่ถูก
บังคับให้แต่งงาน” ”

(บ้านแตก ๒๕๔๔ :)

๓๗๒)

เมื่อถึงยุคที่สังคมจีนเกิดความเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคปฏิวัตินั้นสิ่งหนึ่งที่เด่นออกมา คือ ผู้หญิงเริ่มมีบทบาทและแสดงออกทางสังคมมากขึ้นแต่อย่างไรก็ตามผู้หญิงก็ยังคงต้องปฏิบัติตนให้อยู่ในจารีต คือ เมื่อหยวนและเซิ่งได้เข้าเป็นสมาชิกของขบวนการปฏิวัติซึ่งสมาชิกนั้นก็มิผู้หญิงรวมอยู่ด้วย ทำให้หยวนและเซิ่งเริ่มสังเกตเห็นว่าผู้หญิงส่วนมากที่เข้าเป็นสมาชิกนั้นเมื่อไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในขบวนการปฏิวัติ ผู้หญิงพวกนั้นก็จะเป็นเพียงผู้หญิงธรรมดาที่ต้องปฏิบัติตนอยู่ภายในธรรมเนียมจีน ไม่มีการเรียกร้องหรือคัดค้านใดๆแต่เมื่อเธออยู่ในขบวนการปฏิวัติพวกผู้หญิงเหล่านั้นก็จะมีพลังขึ้นมาทันที และนอกจากนี้สังคมจีนยังเปลี่ยนไปคือ ให้ผู้หญิงและผู้ชายสามารถเรียนร่วมกันได้ ไม่มีการจำกัดการศึกษาอยู่แต่ในกลุ่มผู้ชายอีกต่อไป

“นับจากได้ฟังเชิงพูดให้ฟังแล้ว เขาเริ่มสังเกตนักเรียนผู้หญิงด้วยความแปลกใจมากขึ้น ทุกครั้งที่เขาเดินสวนกับพวกผู้หญิง ซึ่งหอบหนังสือเดินตาปรือหลบลงต่ำ เขายังรู้สึกแปลกใจไม่หายว่าบุคคลจำพวกที่ถือกันว่าเป็นเพศอ่อนแอนี้ เหตุใดจึงไปเข้าร่วมเป็นนักปฏิบัติกับพวกผู้ชายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขาสังเกตผู้หญิงคนหนึ่งด้วยความเอาใจใส่มากที่สุด ความจริงก็เป็นผู้ที่มีเอวบาง ร่ามน้อยเช่นเดียวกับหญิงอื่นๆ ในชั้น ในเวลาเรียนหนังสือไม่เคยพูดจาเลย หล่อล่อนคิดอะไรในใจไม่มีใครหยั่งทราบ การเรียนก็จัดอยู่ปานกลาง ไม่ได้ไม่เลว และไม่เคยคัดค้านโต้เถียงครู คอยรับฟังทุกคำที่ครูพูดเพียงแต่นัยนัยตาเท่านั้นที่ดูจะมีความเร้นลับแอบแฝงอยู่ในดวงใจซึ่งปรากฏออกมาในแววของมันเป็นอย่างแปลกประหลาดในบางครั้ง”

(บ้านแตก ๒๕๔๔

: ๑๐๐-๑๐๑)

เมื่อเกิดการปฏิวัติวัฒนธรรมนั้น ก็ได้ส่งผลให้การตัดสินใจของผู้หญิงเปลี่ยนไปด้วย เนื่องจากผู้หญิงเริ่มมีบทบาทมากขึ้น ได้รับการศึกษาและเห็นความสำคัญของการศึกษาและการทำงานในอนาคต จึงทำให้ผู้หญิงสามารถปฏิเสธคำสั่งของพ่อแม่ได้เมื่อไม่ต้องการจะแต่งงานกับผู้ชายที่ตนเองไม่ต้องการ

การปฏิบัติตนของชายหญิง

ความคิดที่เปลี่ยนไปของชายหญิง เรื่องขนบประเพณี ในการแต่งงาน สมัยก่อนนั้นเชื่อว่าชายหญิงไม่สามารถแสดงออกถึงความรักได้อย่างชัดเจน เช่น การอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน การเดินจูมมือ การกอดหรือการแสดงการกระทำใดๆ ต่อหน้าสาธารณชน แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปและเพราะว่าแต่ละคนต่างได้รับการศึกษา ประสบการณ์และความเจริญจากประเทศตะวันตก การกระทำต่างๆ ก็ทำได้ง่ายขึ้นและไม่ถูกมองว่าเป็นเรื่องแปลกอีกต่อไปดังประโยคต่อไปนี้

“หนุ่มก็หัว สาวก็ท้าว ความอ่อนโยนได้มลายหายสูญไปหมดสิ้น การถูกเนื้อต้องตัวไม่ถือว่าเป็นข้อเสียหยาบ หนุ่มอาจพร่ำพรวดขอให้สาวแต่งงานกับเขาได้ โดยที่บิดาของสาวไม่นำคดีขึ้นโรงขึ้นศาลเหมือนเมื่อครั้งก่อน หรือเหมือนกับในบางเมืองที่อยู่ๆ เข้าไป ซึ่งอิทธิพลต่างประเทศเข้าไปไม่ถึงยังปฏิบัติกันอยู่ และเมื่อหนุ่มสาวได้หมั้นกันอย่างเปิดเผยแล้ว ต่างก็ไปไหนมาไหนด้วยกันได้อย่างอิสระซึ่งถ้าความรักระหว่างหนุ่มสาวบังเกิดความรุนแรงขึ้นในระบายนั้น เรื่องไม่ดีก็อาจเกิดขึ้น ได้อีกผู้ใหญ่ก็ได้แต่พร่ำบ่นถึงการชิงสุกชิงห้ามของ

พวกหนุ่มสาวสมัยนี้ แต่ก็ไม่มีการสามารถเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะการต่างๆก็ผันแปรไปสุดแต่สมัย และไม่มีใครจะทำให้มันย้อนถอยหลังกลับมาได้เลย”

(บ้านแตก ๒๕๔๔

:

๑๒๑)

ไม่ว่าเวลาและยุคสมัยจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตาม แต่การใช้ชีวิตของคนในสังคมยังคงต้องเดิน

ต่อไป เช่นในสังคมจีน เมื่อสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง คนในสังคมก็ต้องเปลี่ยนตามเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม กล่าวคือ จากสมัยก่อนที่หนุ่มสาวคนจีนไม่สามารถที่จะแสดงออกทางความรักได้อย่างชัดเจนในที่สาธารณะแต่เมื่อมุมมองของสังคมเปลี่ยนไปก็สามารถทำได้ และการอยู่ด้วยกันก่อนการแต่งงานที่เคยถูกมองว่าเป็นเรื่องที่น่าอับอายและน่าเกลียดก็กลายเป็นเรื่องธรรมดาที่สามารถเกิดขึ้นในสังคมได้ทุกวัน

ความเจริญตามแบบตะวันตกนั้นทำให้เกิดการพัฒนามากมาย เช่นมีการยกเลิก

กฎหมายและ

ขนบเก่าที่ล้าสมัย เช่น การที่ผู้หญิงต้องถูกบังคับให้แต่งงาน แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีกรณีถือประเพณีส่วนที่ดั่งงามของจีนต่อไป เช่นประเพณีต่อไปนี้ เมื่อเหตุการณ์ในประเทศสงบสุขปราศจากสงครามและการกวาดล้างขบวนการปฏิวัติ ผู้คนที่อพยพไปอยู่ต่างประเทศต่างก็พากันกลับบ้านเมืองของตนและดีใจที่ประเทศของตนได้มีการยกเลิกธรรมเนียม ประเพณีบางอย่างที่ล้าสมัยและไม่เหมาะกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาบ้านเมืองให้ทันสมัยขึ้นและเอื้อต่อชีวิตประจำวันของประชาชนมากขึ้น

“แต่หยวนก็มิได้เลิกนึกถึงประเทศบ้านเมืองของตนเสียโดยสิ้นเชิง เขาพยายามติดตามข่าวเก่าที่พอจะทำได้ ถ้าเผชิญมีข่าวที่ว่าทางประเทศของเขาได้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่างแล้ว หยวนเป็นต้องรีบคว้าหนังสือที่อ่านขึ้นอ่านทันที ถึงแม้ว่าจะเป็นข่าวที่มีความยาวเพียงไม่กี่บรรทัดก็ตาม เช่นว่าปฏิทินแบบเก่าที่นับทางจันทรคติ นั้นเปลี่ยนใหม่มาใช้ปฏิทินแบบใหม่ตามสากลนิยมแล้ว หรือได้มีการห้ามมิให้ผู้หญิงรัดเท้าอีกต่อไปโดยเด็ดขาดแล้ว” หรือมีฉะนั้นก็ “ตามกฎหมายใหม่ ห้ามมิให้ผู้ชายมีภรรยามากกว่าหนึ่งคน” ในทุกวันนี้ข่าวทำนองนี้มิบ่อยๆทุกราวที่ได้ทราบว่ามีเปลี่ยนแปลง หยวนอ่านด้วยความดีใจ และเชื่อว่าประเทศของเขาได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย จนถึงกับได้เคยเขียน

จดหมายไปถึงซึ่งว่า “เมื่อเรากลับประเทศของเราในฤดูร้อนคราวหน้า เราคงไม่
รู้จักประเทศของเราเป็นแน่ แทบไม่น่าจะเป็นไปได้เลย ภายในเวลาเพียงหกปีเท่า
นั้นเอง ประเทศของเราได้มีการเปลี่ยนแปลงกันอย่างขนานใหญ่” ”

(บ้านแตก ๒๕๔๔

: ๒๗๕)

การเปลี่ยนแปลงของสังคมจีนเพื่อให้ก้าวทัน โลกภายนอกและเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของ
ต่างชาติ มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังเช่นในกรณีของประเทศจีน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมดังกล่าวทำให้
ประเทศจีนและประชาชนมีความทันสมัยขึ้นและในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงนี้ก็นำมาซึ่งความ
เสื่อมสลายของธรรมเนียมอันดีงามของจีนที่มีการปฏิบัติกันมาเป็นเวลานาน เช่น ทั้งชายและหญิงชาว
จีน สามารถแสดงความรักกันได้อย่างเปิดเผยในที่สาธารณะ โดยที่ไม่มีใครกล่าวหาว่าเป็นสิ่งที่ผิด

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องบ้านแตก ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่สามารถอธิบายวิถีชีวิตของคนจีน
ตั้งแต่สมัยเก่าจนถึงการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สมัยใหม่ได้อย่างชัดเจน อีกทั้งวรรณกรรมเรื่องบ้านแตกนี้ยัง
เป็นเล่มที่สามและเป็นเล่มสุดท้ายของวรรณกรรมชุดบ้านตึกดิน ซึ่งเป็นเล่มที่เป็นจุดจบของเรื่องราว
ของสามชั่วอายุคนของชวานาตระกูลหวาง ที่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปตามสังคมที่มีการ
เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ นอกจากนี้หนังสือชุดนี้ยังได้รับรางวัลอีกมากมายและได้รับการตีพิมพ์หลายครั้ง
และหลายภาษา ดังนั้นจากการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องบ้านแตก ทำให้เห็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับชาว
จีนมากมายโดยแบ่งเป็นสองส่วนคือ ก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรมและหลังการปฏิวัติวัฒนธรรม ดังนี้

ก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรม

ลูกชายสำคัญกว่าลูกสาวชาวจีนส่วนใหญ่ นั้นมักจะให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูก
สาว เพราะเชื่อว่าเมื่อมีลูกชายครบครันนั้นก็จะมีผู้สืบสกุล เช่น หากบ้านใดที่ให้กำเนิดลูกชาย
คนในบ้านนั้นก็จะได้ไปเยี่ยมสีแดงและนำไปแจกจ่ายเพื่อนบ้านเพื่อเป็นการประกาศให้
เพื่อนบ้านรู้ว่าบ้านนี้ได้ให้กำเนิดลูกชายแต่ในวรรณกรรมเรื่องบ้านแตกนี้ไม่ได้กล่าวถึง
ความสำคัญหรือการปฏิบัติเมื่อให้กำเนิดลูกสาว นอกจากนี้ชาวจีนส่วนมากไม่นิยมส่งเสริมให้ลูก
สาวเรียนหนังสืออีกด้วย เพราะมีความเชื่อว่าลูกสาวจะต้องแต่งงานออกไปเพื่อเป็น คนของบ้าน
อื่น การนับถืออาวุโส ชาวจีนให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส คือ ทุกครอบครัวผู้ที่มีอำนาจมากที่สุด คือ
บิดา ถ้าหากบิดาเสียชีวิตแล้ว ผู้ที่มีอำนาจมากที่สุดคือ พี่ชายคนโตของบ้าน และหากว่าพี่ชายคน

โตเสียชีวิตแล้ว ผู้ที่มีอำนาจมากที่สุด คือ ลูกชาย ความภูมิใจในชาติของตนหวางหยวน หรือตัวละครเอกของเรื่อง มีภาคภูมิใจในความเป็นชาติของตนอย่างมาก เมื่อหวางหยวนได้มีโอกาสไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ เขาได้เห็นประเทศของชาวตะวันตก เห็นที่ดินที่ว่างเปล่า เห็นตึกรามบ้านช่อง ทำให้เขาคิดว่า ประเทศของเขาต่างหากที่เป็นต้นกำเนิดของทุกประเทศทุกอารยธรรมบนโลก

การปลูกฝังจิตสำนึก ชาวจีนมีความเชื่อตามลัทธิขงจื๊อ ในเรื่องการปฏิบัติตนว่า ทุกคนในสังคมนั้นต่างคนต่างมีหน้าที่ของตนเองและต้องปฏิบัติให้ดีที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายแก่ทุกคนและเพื่อสังคมที่สงบสุข

หลังการปฏิวัติวัฒนธรรม

หลังการปฏิวัติวัฒนธรรมประเทศจีนได้รับวัฒนธรรมของชาวตะวันตกที่มีความเจริญมากกว่า ทั้งจากการติดต่อค้าขาย จากการที่ชาวจีนในขณะนั้นนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อต่างประเทศทำให้วัฒนธรรมเหล่านั้นเข้ามาในประเทศจีนทีละน้อย ทำให้ประเทศจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงมากมาย โดยเฉพาะเรื่องการให้สิทธิแก่ผู้หญิงมากขึ้น ได้แก่ การยกเลิกการรัดเท้า เมื่อประเทศจีนได้รับอารยธรรมของตะวันตกที่มีความเจริญมากกว่าทำให้ประเทศจีนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมบางอย่างที่ล้าสมัย คือ การรัดเท้า ที่เมื่อก่อนชาวจีนเห็นว่าเป็นคุณสมบัติของผู้หญิงที่ดี นอกจากนี้ยังเป็นการจำกัดการกระทำของผู้หญิง เนื่องจากการรัดเท้าให้มีขนาดเล็กนั้นทำให้ผู้หญิงทำงานไม่สะดวก การเดินก็ลำบาก จึงทำให้ผู้หญิงต้องอยู่แต่ในบ้านและต้องคอยพึ่งพาผู้ชายอยู่เสมอ แต่ในสายตาของชาวตะวันตกนั้นก็กลับมองว่า การรัดเท้าของผู้หญิงจีนนั้นเป็นการทารุณผู้หญิงเนื่องจาก ต้องรัดเท้าให้มีขนาดเล็กและเป็นการทำให้รูปเท้าเปลี่ยนไป ทำให้ชาวจีนนั้นยกเลิกค่านิยมการรัดเท้า ผู้หญิงมีสิทธิ์ในการเลือกคู่ครองของตนเองในสังคมโบราณนั้นผู้หญิงเป็นชนชั้นที่ต่ำที่สุดในครอบครัวตามความเชื่อของลัทธิขงจื๊อ ดังนั้นไม่ว่าผู้ใหญ่ในบ้านจะให้ลูกสาวแต่งงานกับใครก็ลูกสาวก็ห้ามปฏิเสธทั้งนั้น การปฏิบัติตนของชายและหญิงที่เปลี่ยนไป

หลังการปฏิวัติวัฒนธรรม ความเชื่อในลัทธิขงจื๊อค่อยๆ ลดลง เนื่องจากสังคมจีนได้รับเอาวัฒนธรรมที่เจริญกว่าของตะวันตกเข้ามามากมาย ดังนั้น ความเชื่อเดิมจึงได้รับการผสมผสานและเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น เรื่องการปฏิบัติตนของชายหญิงที่ทั้งชายและหญิงต่างก็สามารถแสดงออกทางความรักได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่นการถูกเนื้อต้องตัวของชายและหญิงตามที่สาธารณะ โดยที่ไม่ถูกมองว่าเป็นเรื่องแปลกอีกต่อไป

เมื่อประเทศจีนก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่๒๑ สังคมจีนก็เปลี่ยนแปลงไปมากมาย แต่ไม่ว่าสังคมจีนจะเปลี่ยนไปมากมายเพียงใดก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า อิทธิพลของลัทธิขงจื้อและแนวคิดดั้งเดิมจะยังคงกำหนดรูปแบบของชีวิตประจำวันของชาวจีนอยู่

บรรณานุกรม

กนกพร นุ่มทอง. “การแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซอิ๋วในสมัยรัชกาลที่หนึ่ง” วารสารภาษาและหนังสือ.

สรณัฐ ไตลังคะ,บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : แชนทโพร์ พรินติ้ง, ๒๕๕๓.

กุหลาบ มัตถิกะมาส. วรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๘.

จักรี ว่องสันธนพงษ์. “วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องทรัพย์ในดิน”. สารนิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต

หลักสูตรเอเชียศึกษาอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

ณปรัชญ์ บุญวาศ. “ภาพสะท้อนของระบบครอบครัวและสถานภาพสตรีจีนในงานเขียนของ เฟิร์ล.

เอส บัก ปาจินและขงชาง”. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ๕, ๔๑

(มกราคม-มิถุนายน): ๘๓-๑๐๕.(๒๕๕๒).

ละเอียด ศิลาน้อย,แปลและเรียบเรียง. “ชุดศาสนากับชีวิต” สร้างชีวิตและสังคมตามหลักขงจื้อ.

กรุงเทพฯ : ดอก

หญ้า.

ปารวี ไพบูรณ์ยิ่ง. ย้อนรอยปริศนา รongเท้าดอกบัวทองคำ. กรุงเทพฯ : มติชน, ๒๕๔๔.

เฟิร์ล เอส. บัก. ทรัพย์ในดิน. แปลโดย สันตสิริ. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, ๑๕๔๕.

เฟิร์ล เอส. บัก. บ้านแตก. แปลโดย สันตสิริ. พิมพ์ครั้งที่๑. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, ๒๕๔๔.

พิน ดอกบัว. (๒๕๔๕). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : โสภณการพิมพ์.

สิทธิา พินิจกุล,เรียบเรียง. อัลเฟรด โนเบล.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๕.

วินัย สุกใส. “วรรณกรรมจีนในไทย ยุคแรกแห่งความเฟื่องฟูบนหน้าหนังสือพิมพ์.” สยามรัฐสัปดาห์

วิจารณ์, ๑๓-๑๕ ธ.ค. ๑๕๓๕ ๔๐-๔๑.

RanaMitter. **จีนสมัยใหม่: ความรู้ฉบับพกพา Modern China: A Very Short Introduction**. แปลโดย
กิตติพงษ์ สนธิสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส์, ๒๕๕๔.

ภาคผนวก

เรื่องย่อ วรรณกรรมเรื่องบ้านแตก

วรรณกรรมแปลจีนเรื่อง บ้านแตก เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัวชาวจีนที่อยู่ในช่วงรอยต่อระหว่างแบบแผนธรรมเนียมเก่ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ ในยุคที่ประเทศเกิดการปฏิวัติและความรู้สึกชาตินิยมกำลังเกิดขึ้นในสังคมจีน หลังจากที่หวางหยวนถูกบิดาส่งไปที่โรงเรียนทหารที่ภาคใต้ด้วยความหวังของบิดาที่ว่าเมื่อเขาสำเร็จการศึกษาแล้วเขาจะได้กลับมาดำเนินตามรอยของพ่อ คือ ดูแลกองทหารที่ผู้เป็นบิดาได้สร้างไว้ แต่เรื่องไม่ได้เป็นอย่างที่บิดาต้องการเมื่อหยวนกลับมาพร้อมกับความคิดที่เป็นนักปฏิวัติ และเขาถูกบังคับให้แต่งงานทำให้เขาพยายามหลีกเลี่ยงการบังคับของบิดา หยวนจึงหนีไปอยู่กับมารดา จุดเปลี่ยนของชีวิตหยวนอีกจุดหนึ่งคือ เมื่อหยวนได้เข้าร่วมในคณะปฏิวัติได้รู้จักคนอีกกลุ่มหนึ่งที่พยายามที่จะพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ละทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณีและความคิดเดิม การเข้าร่วมคณะปฏิวัติได้นำเรื่องยุ่งยากมาสู่หยวนเมื่อเกิดการกวาดล้างคณะปฏิวัติ ทำให้หยวนต้องหนีออกนอกประเทศพร้อมกับพี่ชาย การใช้ชีวิตในต่างประเทศของหยวนไม่ค่อยราบรื่นนัก หยวนต้องปรับตัวอย่างมากทั้งกับสภาพสังคมที่แตกต่างกันทั้งด้านการศึกษาและการเหยียดสีผิวที่คนตะวันตกยังมองเห็นคนจีนเป็นเป็นคนป่าเถื่อนและยังล่าหลังอยู่ แต่เมื่อเวลาผ่านไปหยวนก็เริ่มปรับตัวได้มากขึ้นแต่เฉพาะทางด้านร่างกายเท่านั้นแต่ทางด้านความคิดนั้นหยวนยังเป็นคนที่มีความคิดทางด้านอนุรักษนิยมอยู่ตลอดระยะเวลาที่หยวนอยู่ต่างประเทศเขาได้ตั้งใจเล่าเรียน หาความรู้เพราะเห็นว่าไม่มีประโยชน์อันใดที่จะต้องสนใจสังคมของชาวตะวันตก ต่อมาเมื่อสถานการณ์ในประเทศเริ่มเข้าสู่ภาวะปกติก็ถึงเวลาที่หยวนจะได้กลับบ้านด้วยความภาคภูมิใจในประเทศตัวเอง เนื่องจากการใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศทำให้หยวนได้มองเห็นโลกในมุมที่กว้างขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในตนเองเนื่องจากเขาได้สำเร็จการศึกษามาจากต่างประเทศ มีความรู้พร้อมที่จะกลับไปพัฒนาประเทศของตนต่อไป การกลับประเทศในครั้งนี้ทำให้เขาเห็นความเปลี่ยนแปลงของประเทศจีน ถึงแม้ว่าประเทศจีนจะมีการเปิดกว้างมากขึ้นคือ รับวัฒนธรรมของตะวันตกมากขึ้นทั้งสังคมที่เริ่มกลายเป็นสังคมเมืองมีประเพณี ค่านิยมที่เปลี่ยนไป แต่ถึงอย่างไรก็ยังมีกลิ่นอายของสังคมอยู่ นอกจากนี้เขาได้พบความเปลี่ยนแปลงของบิดาจากที่เป็นคน

นำกลัวในสายตาของหยวน เป็นคนที่เคร่งครัดในขนบประเพณี กลับกลายเป็นคนที่ปรับตัวเข้ากับสังคมแบบใหม่ได้ง่ายกว่าหยวนเสียอีก อาจจะเป็นเพราะว่าบิดาเขาได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเริ่มเข้าใจความจริงที่ว่า เขาต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดนั่นเอง

เพิร์ล เอส บัค

ชื่อของเพิร์ล เอส บัค เข้าใจว่าจะมีที่มาดังนี้ Pearl เป็นชื่อของเธอ S. เข้าใจว่ามาจาก Sydenstricker อันเป็นชื่อสกุลของบิดา จะเป็นคนสัญชาติใดไม่ทราบ ส่วน Buck เป็นชื่อสกุลของสามี ดร. เจ. ลอสซิง บัค เธอเกิดเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๘๒ ที่ตำบลฮิลส์บอโร (Hillsboro) มลรัฐเวอร์จิเนียภาคตะวันตก ในสหรัฐอเมริกา เป็นบุตรของหมอศาสนาชาวอเมริกัน บิดาชื่อ Absalom มารดาชื่อ Caroline ที่จริงนั้นบิดามารดาสอนศาสนาอยู่ในประเทศจีนมาเป็นเวลานาน จนถึงปี ค.ศ. ๑๘๘๒ จึงได้เดินทางมายุโรปและอเมริกา เพิร์ลจึงได้มาเกิดที่นั่น

ตามหลักฐานที่ สันตสิริ ค้นพบ ได้ความว่าเมื่อเพิร์ลอายุได้ ๔ เดือน บิดาก็พาครอบครัวกลับไปประเทศจีน แล้วมอบให้พี่เลี้ยงชาวจีนซึ่งเคยเลี้ยงดูพี่ชายของเพิร์ลมาก่อนแล้วเป็นผู้ดูแล ด้วยเหตุนี้เพิร์ลจึงพูดภาษาจีนได้ก่อนภาษาอังกฤษ และเมื่อพี่เลี้ยงถึงแก่กรรม มารดาของเธอจึงได้เข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิดเมื่อตอนอายุได้ราว ๑๐ ปีแล้ว มารดาได้เริ่มสอนดนตรีและความรู้ต่างๆ ตลอดจนแนะนำให้เขียนบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตนลงไว้ในสมุดทุกสัปดาห์ แล้วคอยตรวจแก้ดิชมอยู่เสมอ

ความจริงแล้วมารดาของเพิร์ลเป็นผู้ที่ชี้ทางเดินให้แก่เพิร์ลมาตั้งแต่ต้น โดยรวบรวมข้อเขียนที่แสดงความรู้สึกนึกคิดที่เพิร์ลเขียนเหล่านั้นส่งไปลงหนังสือพิมพ์ “Shanghai Mercury” ซึ่งเป็นหนังสือที่เปิดโอกาสให้เด็กได้หัดเขียนเรื่องลง มารดาได้ตั้งนามปากกาให้ว่า “Novice” ต่อมาเธอได้เขียนให้หนังสือพิมพ์ “St. Nicholas” ได้รับรางวัลชั้นเยี่ยมอยู่เสมอ จึงมีรายได้ที่น่าพอใจ พออายุได้ ๑๕ ปี เธอก็เข้าอยู่โรงเรียนประจำในเซี่ยงไฮ้ เมื่ออายุได้ ๑๗ ปีก็ถูกส่งไปเรียนต่อที่วิทยาลัยแรนดอล์ฟแมคอนในอเมริกา แต่ชีวิตในโรงเรียนไม่ค่อยเป็นสุข เพราะถูกพวกนักเรียนดูหมิ่นว่าเป็นคนมาจากเมืองจีน ถึง

กระนั้นเธอก็แสดงความรู้ความสามารถในการเรียนและการเขียน จนได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าชั้น และในปีสุดท้ายได้รับรางวัลเยี่ยมในทางอักษรศาสตร์ถึง ๒ รางวัล และรางวัลหนึ่งเป็นรางวัลการเขียนเรื่องสั้น ได้ดีที่สุด

เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว เธอได้เดินทางกลับไปประเทศจีนเพื่อพยาบาลมารดาที่กำลังป่วยอยู่ และต่อจากนั้นเธอได้แต่งงานกับ ดร. จอห์น ลอสซิง บัค (John Lossing Buck) หนุม่ออเมริกัน เมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๗ ซึ่งต่อมาได้เข้ารับราชการเป็นอาจารย์สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยนานกิง และมีลูกสาวด้วยกัน ๒ คน ด้วยความรู้ความสามารถ เธอจึงเป็นสตรีคนเดียวที่ได้เป็นอาจารย์สอนวรรณคดีอังกฤษในมหาวิทยาลัยนานกิง, ตงเอียง และทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ แต่ตลอดเวลาเธอได้ตั้งความปรารถนาไว้ว่า เธอจะต้องเป็นนักประพันธ์ และเธอได้ลงมือเขียนเรื่องแรกส่งไปลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ “Atlantic” ในบอสตัน สหรัฐอเมริกา

เมื่อบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ “Forum” ได้เห็นเรื่องของเธอใน Atlantic ฉบับมกราคม ค.ศ. ๑๙๒๓ นั้นแล้ว ก็รีบมีจดหมายไปขอเรื่องของเธอเพื่อเอาไปลงในหนังสือของเขาบ้าง เธอจึงส่งเรื่อง Beauty in China ไปให้ ได้ลงพิมพ์ในฉบับมีนาคม ค.ศ. ๑๙๒๔ ต่อมาได้ส่งเรื่อง The Chinese Student Mind ไปลงในหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ Nation ฉบับวันที่ ๘ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๒๔ นับแต่นั้นมา ชื่อเสียงของเธอก็เป็นที่ยู้งักกันทั่วไปในวงวรรณกรรม

เพิร์ลกับสามีได้ลาพักราชการไปอเมริกาเมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๕ เพื่อเรียนต่อในมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ ในระหว่างเดินทาง เธอได้แต่งนิยายเรื่องแรก East Wind : West Wind (ทาสประเพณี) ซึ่งมีความยาวเพียง ๕๐หน้ากระดาษ แม้เมื่อถึงอเมริกาแล้ว เธอก็ยังคงเก็บต้นฉบับไว้เฉยๆ ยังไม่คิดที่จะส่งไปลงพิมพ์ที่ใด จนเมื่อเพื่อนชายคนหนึ่งสมัยที่เรียนอยู่ที่วิทยาลัยแรนคอล์ฟเมคอน ได้มาทักถามว่าได้เขียนอะไรขึ้นใหม่บ้าง เพราะเขาสนับสนุนจะให้เธอเป็นนักประพันธ์ ในที่สุดเธอก็หยิบต้นฉบับเรื่องที่เธอเขียนในระหว่างเดินทางให้เขาดู ก็เป็นที่พอใจและขอให้เธอส่งไปลงหนังสือพิมพ์ เธอเสียอ่อนวอนไม่ได้ จึงส่งไปให้หนังสือพิมพ์ Asia ก็ได้รับการพิจารณาลงให้ทันทีแต่เปลี่ยนชื่อเสียใหม่ว่า “A Chinese Woman Speaks”

เรื่องที่ไม่ได้ตั้งใจที่จะพิมพ์นี้เอง ได้กลายเป็นที่สนใจของสำนักพิมพ์แห่งหนึ่งในนิวยอร์ก ได้มีจดหมายติดต่อไปถึงเธอที่ประเทศจีน ขอให้ขยายเรื่องให้ยาวออกไป แต่เธอตอบไปว่าขยายไม่ได้ และแจ้งว่าได้เขียนเรื่องใหม่เสร็จอีกเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกัน น่าจะรวมพิมพ์เป็นเล่มเดียวกัน ได้ทางสำนักพิมพ์ไม่เห็นด้วย เธอจึงเก็บต้นฉบับไว้เฉยๆ จนต่อมามีผู้แนะนำให้รวมเรื่องต่างๆ ขึ้นเป็นเล่ม เธอจึงได้ติดต่อไปยังสำนักพิมพ์ต่างๆ ส่วนมากไม่สนใจ เพราะไม่ชอบเรื่องจีน มีอยู่เพียงแห่งเดียวที่ขอรับพิมพ์ เธอจึงต้องเดินทางไปอเมริกาในปี ค.ศ. ๑๙๒๕ ที่แรกได้ตั้งชื่อหนังสือนี้ว่า “Winds of Heaven” แต่แล้วในที่สุดก็เปลี่ยนเป็น “East Wind : West Wind” อย่างเดิม ปรากฏว่าขายดีมาก ภายใน ๑๐ เดือนพิมพ์ ๓ ครั้ง นับว่าประสบความสำเร็จที่เดียวสำหรับนักประพันธ์หน้าใหม่ ที่ยังไม่เคยมีผลงานพิมพ์เป็นเล่มมาก่อน

ความจริง East Wind : West Wind ไม่ใช่เรื่องแรกของเธอ เวิร์ลกล่าวว่า ต้นฉบับเรื่องแรกถูกพวกคอมมิวนิสต์เผาไปพร้อมกับบ้านของเธอในเมืองจีน เมื่อเกิดจลาจลปี ค.ศ. ๑๙๒๗ และครอบครัวของเธอก็แทบจะเอาชีวิตไม่รอด และประสบการณ์เหล่านี้เองที่เธอได้นำมาเขียน “The Young Revolutionist” (นักปฏิวัติหนุ่ม)

เรื่องที่ทำให้ชื่อเสียงของเวิร์ลโด่งดังที่สุด และทำรายได้ให้มากที่สุดก็คือ The Good Earth (ทรัพย์ในดิน) ที่เขียนเสร็จ ค.ศ. ๑๙๓๐ และพิมพ์ ค.ศ. ๑๙๓๑ ขายดีอยู่นานถึง ๒๑ เดือน ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ในฐานะที่เป็น นวนิยายเยี่ยมที่สุดในอเมริกาประจำปี ค.ศ. ๑๙๓๑ ได้แปลออกเป็นภาษาต่างๆ ถึง ๓๐ ภาษา อย่างไรก็ตาม นิยายเรื่องหนึ่งของเธอได้กลายเป็นหนามยอกอกขึ้นภายหลัง ดังได้กล่าวแล้วในตอนต้นว่า เวิร์ล ได้แต่งเรื่อง นักปฏิวัติหนุ่ม ขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๒ ซึ่งถือกันว่าเป็นเรื่องที่ดีเรื่องหนึ่ง และเรื่องนี้เขียนขึ้นตามคำขอร้องของคณะมิชชันนารีอเมริกัน เพื่อนำไปพิมพ์จำหน่ายหารายได้ช่วยเหลือในการเผยแพร่ศาสนา ซึ่งในเวลานั้นก็ไม่มีใครว่าอย่างไร ต่อมาได้มีผู้วิพากษ์วิจารณ์ว่าเรื่องนักปฏิวัติหนุ่มเป็นปฏิปักษ์ต่อศาสนา คณะแสดงคริสต์ธรรมอเมริกันในประเทศจีน รวมทั้งสามีของเธอเอง ได้ขอให้เธอแก้ข้อความบางตอน แต่เธอไม่ยอม จึงถูกคัดชื่อออกจากสมาชิก และเธอก็หย่าขาดกับสามีของเธอเมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๔ นับว่าเธอเป็นคนกล้าหาญและมั่นคงมาก

เมื่อเธอหย่ากับ ดร. เจ. ลอสซิง บัค แล้ว ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือเธอก็คือ Richard J. Walsh บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ Asia ที่เคยรับพิมพ์เรื่องของเธอในสมัยแรก ทั้งสองได้แต่งงานกันในเดือน มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๓๕ และช่วยกันทำงานในด้านหนังสือตลอดมา

ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๓๔ เป็นต้นมา งานของเฟิร์ลทยอยออกมาทุกปี ในปี ค.ศ. ๑๙๓๔ พิมพ์เรื่อง All Men Are Brothers ซึ่งเธอแปลมาจากวรรณคดีจีนเรื่อง สวयู่จ้วน (Shui Hu Chuan) และอีกเล่มหนึ่งคือ หัวอกแม่ (The Mother) ปี ค.ศ. ๑๙๓๕ เรื่อง A House Divided (บ้านแตก) ปี ค.ศ. ๑๙๓๖ The Exile และ Fighting Angel ปี ค.ศ. ๑๙๓๗ เรื่อง This Proud Heart และในปีนี่เองที่เธอได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณคดี

เรื่องของเฟิร์ลมีมาก จะกล่าวทั้งหมดก็จะยืดยาวไป ถ้าจะกล่าวโดยประมาณก็มีไม่น้อยกว่า ๑๐ เล่ม นับว่าเป็นนักประพันธ์ที่มีผลงานมากคนหนึ่ง

ในบั้นปลายของชีวิต ฐานะของเธอมั่นคง มีรายได้พอที่จะช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก และสิ่งแรกที่เธอทำก็คือ เปิดบ้าน “เวลคัม เฮาส์” ขึ้นในสหรัฐอเมริกา รับเลี้ยงเด็กจากเอเชียที่ไม่มีใครปรารถนาจะรับเลี้ยง เหตุที่เฟิร์ลคิดตั้งสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าขึ้นเป็นแห่งแรกนั้น มีสาเหตุมาจากเด็กสาวชาวอเมริกันคนหนึ่งได้ตามบิดาซึ่งเป็นมิชชันนารีไปอยู่ที่อินเดีย แล้วไปได้เสียมีท้องกับหนุ่มอินเดียที่มีฐานะและความรู้ดีคนหนึ่ง และไม่มีใครยอมรับรู้เรื่องที่เกิดขึ้น บิดาของหญิงสาวจึงส่งลูกสาวกลับอเมริกา และถูกเก็บตัวอยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าแห่งหนึ่งจนตลอดลูก แต่ก็มิมีปัญหาตามมาอีก ไม่มีสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าชาวอเมริกันแห่งใดยอมรับเลี้ยงเด็กที่เกิดมาใหม่เลย เด็กต้องรอนเร่ย้ายบ้านอยู่ตลอดเวลา ในที่สุดองค์การเลี้ยงเด็กกำพร้าซึ่งรังเกียจเรื่องผิวของเด็ก ได้มีจดหมายมาถามเฟิร์ลว่าสนใจจะเลี้ยงเด็กจากเอเชียบ้างไหม เฟิร์ลเห็นว่าไม่มีใครรับเลี้ยง จึงได้รับไว้เลี้ยงเสียเอง และได้ชักชวนเพื่อนฝูงจัดตั้งมูลนิธิเด็กกำพร้าหรือบ้านต้อนรับ (Welcome House) ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ ช่วงเวลา ๑๐ ปีแรกที่เปิดดำเนินการ มีเด็กที่ไม่มีพ่อติดท้องแม่เข้าไปอยู่ในอเมริกาถึง ๑๐๐ กว่าคน และในจำนวนนี้มีเด็กชายทิม (Small Timmie) ซึ่งมีแม่เป็นคนไทยรวมอยู่ด้วย

ดังนั้นจะเห็นว่า เวิร์ด เอส บัค นอกจากจะเป็นนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงก้องโลกแล้ว เธอยังเป็นผู้ที่มีมนุษยธรรม มีความเห็นอกเห็นใจเด็กกำพร้าในเอเชีย คือเด็กเลือดผสมจากจีน ญี่ปุ่น ไทย เกาหลี และอินเดีย ให้ได้รับความสุขไม่ถูกทอดทิ้ง ผลประโยชน์รายได้จากการจำหน่ายหนังสือที่เธอแต่ง ก็ไม่ได้เอาเก็บไว้เป็นประโยชน์ส่วนตัวทั้งหมด แต่ได้สมทบทุนช่วยเหลือการกุศลหลายสิบแห่งในประเทศจีน เป็นเงินหลายแสนเหรียญ นับเป็นบุคคลที่หาได้ยากยิ่งคนหนึ่ง สมควรยกย่องสรรเสริญ

เวิร์ด เอส บัค ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๗๓ ที่แดนบี (Danby) รัฐเวอร์มอนต์ สหรัฐอเมริกา อายุได้ ๘๑ ปี

ประวัติขงจื้อ

ขงจื้อเกิดที่แคว้นลู่ ปัจจุบันคือ มณฑลซานตง บิดาชื่อ หงกเถียงสกุ แต่บางตำราก็อธิบายว่า ชูเถียงไฮ ชูเถียงไฮ ชูเถียงเฮ เจ้าเมืองโจว ส่วนมารดาชื่อฉวนสือ ขงจื้อ มีชื่อจริงว่า คิว แปลว่า กูเขา เพราะหงกเถียงสกุกับฉวนสือภรรยาคนใหม่ของเขา ยังไม่มีบุตรชายสืบตระกูล พวกเขาจึงบวงสรวงของบุตรกับเจ้าพ่อแห่งขุนเขา ต่อมาจึงได้บุตรชายตามปรารถนา จึงตั้งชื่อว่า คิว ส่วนคำว่า ขง เป็นชื่อสกุล คำว่าจื้อ เป็นเกียรติคุณนาม เพราะฉะนั้นคำว่าขงจื้อจึงแปลว่าอาจารย์ขง หรือนักปราชญ์ขงนั่นเอง และชื่อนี้กลายเป็นชื่อที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางจนถึงปัจจุบัน

ขงจื้อสมัยเป็นเด็กลำบากมาก เพราะฐานะทางบ้านยากจน อีกทั้งบิดาก็สิ้นชีพจากไปเมื่อขงจื้ออายุได้เพียง ๓ ขวบเท่านั้น แต่ก็ยังโชคดีที่ขงจื้อเป็นเด็กแข็งแรง เมื่อสิ้นบิดามารดาก็พาขงจื้อมาอยู่ในเมือง ขงจื้อไม่ชอบเที่ยวชนอย่างเด็กทั่วไปแต่กลับชอบเล่นพิธีเช่นไหว้เจ้า ทั้งชอบแต่งตัวเป็นครู กษัตริย์ เมื่อเขาอายุได้ ๑๕ ปี ได้ศึกษาค้นคว้าวิทยาการต่างๆอย่างจริงจัง เมื่ออายุ ๑๙ ปี ก็แต่งงาน และเมื่ออายุ ๒๐ ปี จึงมีบุตรชื่อ ขงลิ และในปีเดียวกันนั้น ขงจื้อได้เริ่มรับราชการในกรมเกษตร มีหน้าที่ควบคุมดูแลปลุกสัตว์ เมื่ออายุได้ ๕๔ ปี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและเป็นผู้ช่วยนายกรัฐมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่ออายุได้ ๕๕ ปี จึงลาออกจากราชการและไม่กลับมารับราชการอีกเลย และได้สิ้นชีพเมื่ออายุ ๗๓ ปี

หลักคำสอนของขงจื้อจะเกี่ยวพันกับเรื่องต่างๆ ที่ขงจื้อเห็นว่าเป็นไปเพื่อสร้างให้คนเป็นคนดี ขงจื้อถือว่า เรื่องศาสนา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จะต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะแยกจากกันไม่ได้และถือว่าคุณธรรมเป็นรากฐานของทุกอย่าง ดังนั้นคำสอนของศาสนาขงจื้อ จึงเน้นหน้าที่ของแต่ละบุคคล ที่พึงจะทำให้สมบูรณ์ตามหน้าที่ของตน กล่าวคือ ขงจื้อได้จัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไว้ ๕ ประเภท คือ

๑. ผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง หรือผู้ใหญ่อับผู้น้อย โดยผู้ปกครองแสดงความนับถือให้เกียรติ ส่วนผู้อยู่ใต้ปกครองก็ต้องจงรักภักดี
๒. บิดามารดากับบุตร โดยบิดามารดากับบุตรให้ความกรุณา ส่วนบุตรธิดาก็มีความกตัญญู กตเวที
๓. สามีกับภรรยา โดยสามีมีคุณธรรม ภรรยาก็ต้องเชื่อฟัง
๔. พี่กับน้อง โดยพี่วางตัวให้สมกับความเป็นพี่ น้องก็ต้องเคารพเชื่อฟัง
๕. เพื่อนกับเพื่อน ต่างก็ต้องทำตัวให้น่าเชื่อถือและไว้วางใจกันได้

(หนังสือ ศาสนาเปรียบเทียบ : ๑๖๕-๑๗๔)

เราอาจกล่าวได้ว่า ขงจื้อเป็นนักปราชญ์คนแรกในอารยธรรมจีน ทั้งในได้หวั่นและแผ่นดินใหญ่ ความคิดของขงจื้อเกิดขึ้นในยามที่ยังอยู่ในสังคมทาส ซึ่งไม่ต้อนรับขงจื้อและความคิดของเขา แต่เมื่อประเทศจีนได้เข้าสู่ยุคของสังคมศักดินาแล้ว ลัทธิขงจื้อไม่เพียงแต่เป็นที่ยอมรับและเคารพพิงเท่านั้น หากยังได้กลายเป็นระบบความคิดและคตินิยมที่สร้างวามมั่นคงให้แก่สังคมศักดินา ทำให้ระบบสังคมดังกล่าวนี้สามารถดำรงอยู่ได้เป็นเวลานานกว่าสองพันปี

แม้ประเทศจีนได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงมาแล้วมากมายและใหญ่หลวงเมื่อเข้าสู่สังคมปัจจุบัน แต่ความคิดแบบขงจื้อที่ยังฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของคนจีน ขนบธรรมเนียมและเพณีของจีน อย่างที่ไม่อาจถอนรากถอนโคนให้หมดสิ้นไปได้ในเวลาอันสั้น